

De kerk op zolder

Aan een van de grachten van Amsterdam, bekend om hun schilderachtige schoonheid, staat ergens een huis, dat in de wandeling de naam draagt: „Onze-lieve-Heer-op-zolder". Het was in de dagen, toen aan de Pausgezinden na de Alteratie van 1578 het houden van openbare godsdienstoefeningen niet was toegestaan, een roomse schuilkerk. Een plaats, waar, als de Schout met zijn ridders op inspectie kwamen, altaar en miskelk op zeer snelle wijze konden worden weggemoffeld op de zolder. Aan die miskelk en deszelfs inhoud, de hostie — naar roomse opvatting het lichaam des Heeren, of, zoals roomse mensen zeggen: „Ons Heer" — dankte die schuilkerk haar naam: „Onze-lieve-Heer-op-zolder".

Iets dergelijks kende voor meer dan honderd jaar het Friese Bolsward. Ik heb het verhaal onlangs uit de mond van een oude vrijgemaakte en dus ook in de lijn der Afscheiding gebleven dame — n' en déplaisé Professor G. M. den Hartogh — opgetekend. Toen ze een meisje was van een jaar of tien ging een oud, tot het ouderlijk huis behorend pakhuis verbouwd worden om bij de woonruimte te worden getrokken. Bij die verbouwing zou een van de relieken van de Afscheiding in Bolsward verdwijnen. Maar voor de slopers en bouwers begonnen nam de vader het meisje mee naar het achterhuis. En zei: Ik moet jou nog wat laten zien en je ook wat vertellen. Zie je daar dat luik in de zoldering? Ja? Nu, dat luik is nog uit de tijd van de Afscheiding. Toen werd in dit achterhuis kerk gehouden. Meer dan twintig mensen mochten daar van de politie niet komen. Er waren hier beneden dan ook nooit meer dan negentien mensen. Maar de rest van de gemeente was er ook wel. Die zat op zolder. En luisterde naar de preek door dat geopende luik. Kwam de politie controleren of er soms meer dan twintig mensen waren, dan ging het luik dicht. Was de politie verdwenen, dan ging het weer open en werd de dienst voortgezet. Jij bent groot genoeg om dat te onthouden. Onthoud het."

Zo heeft die Bolswarder vader op zijn wijze Psalm 78 betracht: „Wij zullen het niet verbergen voor onze kinderen."

Het verhaal gaf me stof tot denken.

Mijn gedachten speelden van Bolsward naar Amsterdam. Naar „Onze-lieve-Heer-op-zolder". En van Amsterdam weer naar Bolsward. Daar was het ócht zo: De Heere Christus op zolder. Daar óók. Onder de prediking: met Zijn genade, met Zijn Heilige Geest.

Daar was nu — om een geliefde onderscheiding van Schilder te gebruiken — óók een boven- en een benedenafdeling der kerk.

Ze hebben daar geen gezangen gezongen. Maar je moet er ook niet aan denken in die situatie: „Door gans uw kerk wordt steeds, daar boven, hier beneden....."

Zo kwamen de Afscheidenen samen.

De HEERE had ons later toch wel ruimte gemaakt!

En toch.....

Ons geslacht heeft wéér op zolders gekerkt.

In het hoge Noorden.

In het West-land.

Alleen: niet in een boven- en een benedenafdeling.

En ongehinderd door politionele maatregelen.

Tegelijk in vele plaatsen in het wel betwist, maar

door de rechterlijke macht beschermd bezit van het kerkgebouw.

Wat is de HEERE goed!

Onze politieke invloed is zeer gering.

Onze rechtspositie stevig.

Door 's HEEREN gunst.

Hij zit in de vergadering der „goden".

Ook in de vergaderingen der Nederlandse rechters.

En al zit er geen man van ons in de kamer, zo het

God belieft zal de kerk der Scheiding, der Dolcantie,

der Vrijmaking een gerust en stijl leven hebben.

Bidden we maar veel voor onze koningin.

En voor allen, die in hoogheid zijn. 1 Tim. 2.

En óók: dat luik in Bolsward niet vergeten!

D. E. C.

wettigheid hier besluiten krachtens welke hij beroepen is, niet meer betwisten.

Doch ook voor de leden geldt dit:

3. De Rechtbank te Groningen besliste bij vonnis van 2 Maart 1888 W. 5535 inzake het kerkelijk geschil te Wetsinge-Sauwerd:

In het bij bevestiging als lidmaat de belofte afleggen zich aan het kerkelijk opzicht te onderwerpen, ligt een erkenning van de verbindende kracht van het reglement van 1816 opgesloten. Voor hen, die de wettigheid der kerkelijke organisatie ontkennen en de gehoorzaamheid opzeggen aan de synodale reglementen is in de nederlands hervormde kerk geen plaats meer, en hun bewering, dat zij in die kerk willen blijven wordt door hun gedragingen duidelijk weersproken en is inderdaad niets dan een protestatio actui contraria (d.w.z. een protest, dat in strijd is met de ingenomen houding, L. R.).

Zó is de synodocratie ingevoerd anno Domini 1816!

En zo dreigde dit te geschieden anno Domini 1944.

Prof. Schilder heeft toen — Gode zij dank — geweigerd zijn zaak tot een precedent te doen worden, hetgeen hij aan de toen zittende Synode heeft bericht. Onze getrouwe God heeft de kerk bewaard. Laten wij nu allen getrouw zijn en om getrouwheid bidden in het verstaan van onze roeping om waar en wanneer dit kan te getuigen van het precedent der Vrijmaking, waardoor de kerk behouden bleef. Opdat in de weg van het recht de eenheid der kerk worde hersteld met de velen, die achterbleven, en ook daardoor hun nageslacht te behouden voor de ware dienst van God. En niet in het minst, dat wij zelve op onze hoede mogen zijn om in Gods kracht valse precedentes nu en in de toekomst te voorkomen.

Mr L. ROELEVELD.

De bibliotheek van wijlen

Prof. Schilder

4de verantwoordig: 25 Aug.; D. J. G. te K. f.250; A. E. B. te E. f.250; D. S. te B. f.3.—; 26 Aug.; J. A. B. te L. f.5.— (groblijet No 100; ik wilde wel, dat alle giro-chèqueboeken tegen het eind gingen lopen; u moogt echter No. 100 er voor dit doel ook wel al uitscheuren, al bent u nog maar bij No. 3.....). 27 Aug.; H. B. f.5.— (ik vermeld, op verzoek, alleen de initialen; dus géén eerste letter van plaatsnaam). En dan f.2.—; van wie? In mijn bus vond ik op 27 Aug. een enveloppe, waarin de f.2.— met bijgaand briefje: „Dokter, Vier meisjes, die een daagje uit waren, zagen in Leiden een naam, die bekend was uit „De Reformatie". Nu wilden wij ook iets geven voor de bibliotheek van wijlen Prof. Schilder. Niet veel, maar uit een goed hart. De hartelijke groeten en veel zegen van vier meisjes." Kijk, dát is nou eens origineel! Die houden, óók in hun vacantie, op hun plezier-tochtjes, de belangen van kerk en koninkrijk Gods in het oog. Dat belooft meer, dan die vrijgemaakte gymnastiekclub, die naar Texel ging en, volgens De Visée, daar 's Zondags niet eens naar de vrijgemaakte kerkdienst ging..... Verder: de Witte Singel is breed genoeg, en het wegdek is best; en mijn bus heeft voldoende ruimte; Leiden is verder een zeer bezienwaardige stad; hoe meer vrijgemaakte meisjes naar Leiden, hoe liever! Wie zullen het volgende 4- of x-tal vormen? 28 Aug.; N. B. te B. f.5.—; 29 Aug.; M. v. R. te V. f.5.—. Ziezo, voor ditmaal ben ik er weer. Dit is dus bij elkaar f.30.—.

De 3de verantwoordig sloot op f.160.—. Ik ben dus nu op f.190.—.

We gaan moedig voorwaarts! Wier initialen zal ik in de 5e verantwoordig op mogen nemen?

Als steeds, Uw P. JASPERSE.
girs 25727.

Als antwoord op een ingekomen vraag in het nummer van vorige week moge dienen, dat door mij uit de bibliotheek van wijlen Prof. Schilder zijn uitgezocht alle werken, die voor de bibliotheek van de Theologische Hogeschool van waarde bleken. Achter bleven vele boeken, die van betekenis, sommige zelfs van grote betekenis zijn, maar die reeds in onze bibliotheek aanwezig waren, en andere (meest literaire) op wier bezit niet zoveel prijs kon worden gesteld, dat hun aanschaffing verantwoord geacht kon worden. 't Is me een genoegen, br. R., die de bewuste vraag stelde, welke van hartelijk medeleven getuigt, op deze wijze geheel te kunnen geruststellen. P. D.

** De afvallige kerk: wegbereidster voor het communisme

Het dagblad „De Telegraaf" van j.l. Dinsdag bevat een op liberalistische leest geschoeid artikel over de jongste bezetting van de Ministerzetels, waarin echter enkele behartigenswaardige dingen gezegd worden.

't Luidt als volgt:

„De diepe teleurstelling, welke het nieuwe kabinet verwekt, komt overeen met de gevoelens, welke koning Nobel bezielden (uit het bekende dierenepos, toen hij vernam, dat de sluwe vos Reinaert de haas Cuwaart, koning Nobels boodschapper, het hoofd had afgebeten, P. D.). De K.V.P. schijnt van de gedachte uitgegaan te zijn, dat een Rooms-Rode coalitie uit den boze was, daar dan de socialistische invloed te groot zou worden. Men kan gerust zeggen, dat, indien dit waar is, zij het omgekeerde tot stand heeft gebracht. Het dirigisme, dat zovelen zeggen te vrezen, is in dit gouvernement een element, dat zeker door prof. Zijlstra niet zal worden tegengehouden.

Dr Drees, de socialist bij uitstek, leider van de rege-

rechtszekerheid het huidige college dwingen, dit precedent te volgen. Ik doel op de gevallen, dat men, afgaande op een arrest van het hoogste rechtscollege, op grote schaal overeenkomsten sloot of andere rechtshandelingen verrichtte, zodat een herroeping van het precedent een fatale verwarrring in het rechtsverkeer zou te weeg brengen..... Wat in deze gevallen de Hoge Raad dwingt om aan de precedenter vast te houden, is de terugwerkende kracht, die een nieuwe interpretatie zou hebben, waardoor het rechtsverkeer ontwricht en de personen die in vertrouwen op het precedent hebben gehandeld gedupeerd zouden worden."

In Nederland heeft deze in vele opzichten goede regel gelukkig niet het karakter van een wettelijke verplichting tot het continueren van fouten. Een rechtcollege kan op een bepaald moment óm gaan, zoals dit in de vaktermen heet. Wij hebben dit op 31 October 1951 gezien van het Gerechtshof te 's-Gravenhage in de zaak van de Gereformeerde Kerk te Vrouwenpolder, welke uitspraak als een precedent beschouwd kan worden voor Axel en naar wij hopen ook in de toekomst voor andere kerken, aan wie thans nog haar rechtmatige bezittingen worden onthouden.

De rechtspraak uit de Doleantie-tijd is in het licht van het vorenstaande in vele opzichten leerzaam. Leerzaam in de zin hoe men niet moet handelen, wil men als kerklid zijn rechten behouden. Leerzaam voor de kerkstrijd van 1944 en volgende jaren: en zeer waarschijnlijk van groot, zelfs van beslissend belang, indien een rechter vandaag zich ermee moest confronteren bij het nemen van een beslissing waar de voortzetting van de aloude kerk is. Wij willen hiertoe enige uitspraken citeren, voorzien van kort commentaar:

1. De Rechtbank te Utrecht besliste bij vonnis van 2 April 1890 W. 5883 het volgende inzake het kerkelijk geschil te Voorthuizen: Vóór 1816 waren er in Nederland slechts plaatselijke kerken of kerkelijke gemeenten. De Koning was in 1816 niet bevoegd aan die kerkelijke gemeenten een nieuwe organisatie op te leggen. Derhalve zou in dat jaar ieder dier plaatselijke kerken bevoegd zijn geweest om te weigeren de in dat jaar door de Koning vastgestelde organisatie te aanvaarden. Noch van een uitdrukkelijke aanvaarding, noch van 'n weigering is tijdens de invoering der organisatie gebleken. Daarentegen is in al de plaatselijke kerken in Nederland die organisatie de facto ingevoerd. Daardoor zijn zij alle verenigd tot één onafscheidelijk geheel: de Nederlandse Hervormde Kerk. Daarom zijn de besluiten zowel van de kerkeraad van Voorthuizen in 1886 als die van Ulrum in 1834 om zich aan de bestaande kerkorde te onttrekken krachteloos.

Commentaar:

Vóór 1944 waren de Gereformeerde Kerken in Nederland zelfstandige plaatselijke kerken of kerkelijke gemeenten. De Generale Synode was in 1944 niet bevoegd aan die kerkelijke gemeenten een nieuwe organisatie op te leggen. Derhalve was in dat jaar ieder dier plaatselijke kerken bevoegd om te weigeren de in dat jaar door de Generale Synode vastgestelde organisatie, o.a. bestaande in het toekennen aan die synode van macht als opperkerkeraad, te aanvaarden. Van een weigering is tijdens de invoering dier organisatie gebleken door Vrijmaking van vele gemeenten en gemeentelieden, waardoor in deze gevallen deze organisatie noch de jure, noch de facto is ingevoerd. Daardoor zijn zij gebleven wat zij vóór 1944 waren: zelfstandige kerken in confederatief verband. Daarentegen hebben vele leden dier plaatselijke gemeenten door de nieuwe organisatie noch uitdrukkelijk te aanvaarden, noch te weigeren haar voor zich de facto ingevoerd (bezwaarden onder de synodocratie). Terwijl van anderen blijkens besluiten van kerkelijke vergaderingen en ondubbelzinnige uitingen in „samen-sprekingspogingen" moet worden aangenomen, dat zij voor zich de nieuwe organisatie ook de jure hebben aanvaard. Daardoor zijn zij allen — in tegenstelling tot de Gereformeerden (in de volksmond Vrijgemaakten geheten) — verenigd tot één onafscheidelijk geheel: de zich ten onrechte noemende Gereformeerde Kerken in Nederland, die zich aan de bestaande kerkorde hebben onttrokken en derhalve recht op de kerkelijke goederen, aanwezig ten tijde der Vrijmaking, missen.

2. Het Hof te Lecuwarden besliste bij arrest van 29 Mei 1889 W. 5751 het volgende inzake het kerkelijk geschil te Zuidwolde: Een predikant, die door de kerkeraad van een Ned. Herv. Gemeente (samengesteld overeenkomstig de vigerende reglementen) beroepen zijnde, deze beroeping heeft aangenomen en ten blijke daarvan de beroepsbrief met zijn handtekening heeft bekrachtigd, kan daarna de wettigheid der kerkelijke reglementen krachtens welke hij beroepen is, niet betwisten.

Commentaar:

Een „bezwaarde" predikant, die door de kerkeraad van een synodocratische gemeente (die de zondige leer- en tuchtbesluiten van 1944 e.v. de facto of de jure heeft aanvaard) beroepen zijnde, deze beroeping heeft aangenomen en ten blijke daarvan de beroepsbrief met zijn handtekening heeft bekrachtigd en overeenkomstig het bevestigingsformulier beloofd heeft zich te onderwerpen aan de kerkelijke vermaning, volgens de gemene ordening der kerken, kan daarna de

n aan hen be-

e brengen. Beide HERE zijn n kan dat zijn dat de HERE n wil dat zeg- uth 1:6 lezen. van Moab, dat vinden we de ade hun brood, het een zegen straf zijn.

rukking uit de od, die de mis- uren" (Ex. 20 ren in de ge- zoecken in de

plaats van be- n boeten. God juist zijn eigen het zich niet

rkeerdheid, om rin openbaart, nde liefde van l. Doch Jahve, erminst berus- koren volk. In ligheden open- s God des ver-

waarschuwing gekomen zijn iden" wel eens e hebben nooit el eens zo ges kan eigenlijk zo spreekt de voor Chorazin, dat de krach- ed waren? In- hemel toe ver- muren mocht ar Jezus zegt, zal zijn in de lie steden, die

nt het er niet leer zijn. Want n en toch in maar toezien. an moeten we ds toorn. Om- n missen. Om- we dat? t wij wel van eigenlijk geen enes, een groot d toorn over volk. We doen heden. En Hij We zullen het a. Gods kinde- zullen we niet ler dagen. Be- ij Hem zouden ouden zijn een heilig" (1 Pe- dmaakt, gelijk kt is" (Matth.

zijn zaad, tuat. wet verlaten, 'ling niet kan baten, areven, 'en beven". H. J. J.

LIJK LEVEN

on bij de aan- r in het bur- den over het surtenissen in heden en de deze rede met raaft zijn ver- tot wet" en iter om terug vrogere be- als die meer- L. R.) positief onwenselijkheid e eisen van de

ring; geassisteerd door mr Donker en de heer Van de Kieft, oude, geheide sociaal-democraten. Hun wesenlijke bedoelingen hebben zij bij meer dan één gelegenheid uitgedragen. Zij verkondigen sinds jaar en dag de bittere strijd tegen de „gelukkige bezitters". Het is alleen verbazingwekkend, dat zij altijd weer bondgenoten vinden bij degenen, die in de eigendom nog een van de grondvoorwaarden voor de menselijke vrijheid zien. De heer Suurhoff, de man, die de Amsterdamse beurs aanzienlijk minder vindt dan een boerenhuutschaar, zal zeker de laatste zijn, die een rem is op het optreden van doctrinaire als Donker en Van de Kieft. Integendeel, hij zal hen aanvuren. Wat staat tegenover deze capabele, heftige en virulente mannen? Want laat het ons toegeven: de capaciteit in dit kabinet ligt allerminst rechts, maar links. De heer Beel is altijd een getrouw dienstknecht in het rose paleis geweest. Van de heer Luns weten wij niets, behalve dat hij een aardige man is. De heer Beyen zal opgaan in de moeilijkheden van zijn nieuwe ambt; ook van de andere ministers kan men op z'n best zeggen.